

ARTICULUS II

Unde sumatur inæqualitas peccatorum?

Dico 1° : Quantitas seu inæqualitas essentialis peccatorum in gravitate desumitur ex objecto¹.

Probatur. Inde petitur essentialis quantitas seu gravitas peccati, unde petitur ejus species². Atqui species peccati desumitur ex objecto, ut diximus locis mox citatis. Ergo.

Dico 2° : Inæqualitas essentialis peccatorum petitur etiam per se et cæteris paribus ex virtutibus quibus opponuntur³; ita ut eo gravius sit peccatum, quo opponitur directe et principaliter nobiliori virtuti.

Hæc conclusio sequitur ex præcedenti; quia, quo peccatum opponitur nobiliori virtuti, eo præstantius est objectum circa quod versatur. Dictum est autem in conclusione præcedenti, gravitatem essentialem peccatorum desumi ex objecto. Ergo.

Hanc utramque conclusionem intellige 1° per se, quia per accidens peccatum cujus objectum est gravius, et opponitur nobiliori virtuti, ratione imperfectionis actus aut levitatis materiæ potest esse veniale, et aliud cujus objectum est minus grave et opponitur minori virtuti, esse mortale. 2° Intellige *cæteris paribus*, ita ut vitia inter quæ fit comparatio versentur circa objectum primum virtutis cui opponuntur, ita ut, si summæ virtuti ex una parte opponatur summum vitium, ita ex altera parte: cujus defectu, odium proximi, v. g., licet charitati, nobilissimæ virtuti, opponatur, non est tamen gravissimum peccatum, quia non opponitur objecto primario charitatis, quod est Deus.

Dico 3° : Gravitas peccati petitur etiam ex circumstantiis⁴; quia unumquodque natum est augeri ex quo

1. Hic q. 73, a. 3, o. — 2. Ibid., in arg. *Sed contra.* — 3. Ibid., a. 4, o. — 4. Ibid., a. 7, o.

causatur. Peccatum autem causatur ex defectu seu inordinatione alicujus circumstantiæ. Gravitas essentialis petitur ex circumstantiis mutantibus speciem, quia transeunt in rationem objecti; accidentalis ex circumstantiis non mutantibus speciem.

Dico 4° : Peccata carnalia per se et cæteris paribus minora sunt quam peccata spiritualia¹; quia quanto est gravius impulsivum ad peccandum, tanto minus est peccatum. Peccata autem carnalia habent vehementius impulsivum, scilicet concupiscentiam carnis nobis innatam. Sunt tamen majoris infamiæ, quia sunt circa delectationes nobis et brutis communes, et majoris adhæSIONIS, quia habent plus de conversione ad bonum commutabile, seu ad creaturam.

DISSERTATIO IV

DE SUBJECTO PECCATI

D. Thomas, q. 74.

ARTICULUS I

Quodnam sit peccati subjectum?

Dico 1° : Voluntas est subjectum peccati formaliter sumpti²; quia actus immanens est in ea potentia a qua elicitur. Atqui peccatum est actus immanens; est enim appetere vel cognoscere, et quatenus est voluntarius elicitur a voluntate. Ergo.

Dico 2° : Non sola voluntas, sed etiam appetitus sensitivus et ratio sunt subjectum peccati formaliter sumpti, non tamen membra aut sensus externi³.

1. Ibid., a. 5, o. — 2. Hic, q. 74, a. 1, o. — 3. Ibid., a. 2, 3 et 5, o.

Probatur prima pars. Si appetitus sensitivus non posset esse subjectum peccati formalis, ideo esset quia non est intrinsece liber, sed tantum denominative extrinsece. Atqui falsum est assumptum. Ergo. — Major est adversariorum. — Prob. min. Appetitus sensitivus in homine, ex conjunctione immediata cum voluntate et subordinatione ad illam, participat aliqualem libertatem, licet imperfectam. Ergo. — Prob. ant. 1° ex Authore, hic¹ a. 3, ad 1, et in II *Sentent.*, dist. 24, q. 1, a. 2, ad 3, ubi dicit: « Concupiscibilis habet quamdam libertatem..., secundum quod potest obedire imperio rationis. »

2° Cogitativa ex conjunctione cum intellectu participat vim discurrendi circa singularia, ut docet Author 1^a p., q. 18, a. 4, o. Ergo similiter appetitus sensitivus ex conjunctione cum voluntate participat aliqualem libertatem.

3° Hic est modus divinæ providentiæ, rerum ordines ita inter se connectere, ut, secundum effatum ex S. Dionysio depromptum, supremum infimi attingat infimum supremi: sic nobilissima corpora, nempe cælestia, incorruptibilitatem spirituum participant; sic elementorum præstantius, ignis, motum viventium imitatur, et sic de cæteris. Quidni ergo appetitus sensitivus in homine ex immediata conjunctione cum voluntate aliquid ejus libertatis et amplitudinis participet?

Idem dicendum de ratione. Quatenus enim præcedit voluntatem, est radicaliter libera, siquidem ex ejus iudicio indifferenti originetur libertas; quatenus autem sequitur voluntatem, ejus libertatem participat et exprimit. Unde Author, hic a. 3, ad 2: « Voluntas, inquit, quodam modo

1. Ubi dicit: « Aliquæ vires sensitivæ partis, etsi sint communes nobis et brutis, tamen in nobis habent aliquam excellentiam ex hoc quod rationi junguntur; sicut nos præ aliis animalibus habemus in parte sensitiva cogitativam et reminiscentiam. Et per hunc modum etiam appetitus sensitivus in nobis præ aliis animalibus habet quamdam excellentiam, scilicet quod natus est obedire rationi; et quantum ad hoc potest esse principium actus voluntarii, et per consequens subjectum peccati. »

movet et præcedit rationem, et ratio quodam modo voluntatem: unde et motus voluntatis dici potest rationalis, et actus rationis potest dici voluntarius. Et secundum hoc in ratione invenitur peccatum, vel prout est defectus ejus voluntarius, vel prout actus rationis est principium actus voluntatis. »

Probatur secunda pars¹ Membra seu sensus externi non sunt intrinsece liberi, sed tantum denominative extrinsece a voluntate, a qua despotice moventur, sicut servus qui agit et non agit; unde, respectu peccati formaliter sumpti, non sunt principia activa, sed organa tantum et instrumenta. Ergo.

ARTICULUS II

Utrum peccatum saltem veniale possit esse in et a solo appetitu sensitivo, absque omni actuali influxu voluntatis; omnesque motus sensualitatis sint peccata?

Dico 1°: Nullum peccatum formaliter sumptum, etiam veniale, potest esse in et a solo appetitu sensitivo, absque aliquo actuali influxu saltem interpretativo voluntatis.

Probatur 1°. Aug., lib. *de vera Religione*, c. 14, n. 27, ait: « Aut negandum est peccatum committi, aut fatendum est voluntate committi. » Et lib. *de Duabus animabus*, cap. 10, n. 14, ait: « Non nisi voluntate peccatur. »

S. Thomas, hic a. 2, ad 1 jam citatum: « Non peccatur nisi voluntate, sicut primo movente; aliis autem potentiis peccatur, sicut ab ea motis. »

Probatur 2°. Non potest esse peccatum, etiam veniale, in appetitu sensitivo, nisi saltem voluntas possit ejus motum impedire, ut expresse docet S. Thomas, in II *Sentent.*, dist., 24, q. 3, a. 2, o, et etiam ipsimet fatentur adversarii, qui ideo negant motus primo primos esse peccata, quia, cum præveniant omnem rationem et sint sine

1. Ibid., a. 2, ad 3.

advertentia, voluntas non potest eos impedire. Atqui, hoc ipso quo voluntas potest impedire et non impedit, interpretative influit et consentit. Ergo. Unde adversarii vel inconsequenter loquuntur, vel disputant de nomine.

Dices 1° : S. Thomas, hic q. 74, a. 3, ad 3, dicit : « Motus sensualitatis rationem præveniens, est peccatum veniale. » Q. 23 de *Veritate*, a. 5, ad 5 : « Non dicitur esse peccatum in sensualitate propter interpretativum consensum rationis. »

Resp. ad primum, quod S. Thomas loquatur de motu sensualitatis præveniente quidem rationem plene deliberatam, subsequente tamen semiplenam, hoc est, de motu secundo primo.

Ad secundum. Similiter non requirit interpretativum consensum rationis perfecte deliberatæ, bene tamen imperfecte et semiplene deliberantis¹.

Dices 2° : Juxta doctrinam articuli præcedentis, appetitus sensitivus ex sola habituali conjunctione seu subordinatione immediata ad voluntatem est liber. Ergo sine actuali voluntatis influxu potest peccare, saltem venialiter.

Resp. Dist. ant. Est liber in actu primo, *conc.* ; in actu secundo, *nego.* Cum enim libertas appetitus sensitivi non sit in homine prima, sed subordinata et a voluntate participata, non potest in actum prorumpere sine aliquo voluntatis influxu; sicut etiam cogitativa non participat vim discurrendi actu circa singularia, nisi « secundum quamdam refluentiam » rationis universalis in illam, ut loquitur S. Thomas, 1^a p., q. 78, a. 4, ad 5.

Dico 2° : Motus sensualitatis primo primi, nimirum qui omnem rationis advertentiam prævertunt, aut ii quos

1. Sic enim ait hic Angelicus : « Non dicitur esse peccatum in sensualitate propter interpretativum consensum rationis; quando enim motus sensualitatis prævenit iudicium rationis, non est consensus nec interpretatus nec expressus. Sed ex hoc ipso quod sensualitas est subiectionis rationi, actus ejus, quamvis rationem præveniat, habet rationem peccati. »

inviti patimur, quantumvis versentur circa illicita, non sunt peccata, nequidem venialia.

Ita definivit Trid., sess. v, can. 5, et oppositum damnavit S. Pius V, propos. 50 et 51 inter Baianas.

[Ita definivit synodus Trid., loco citato : « Manere in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur et sentit; quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus, non valet : quin imo, qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est et ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit. »

Inter propositiones 79 damnatas primum a S. Pio V et postea a Gregorio XIII et Urbano VIII, sequentes leguntur :

50. « Prava desideria quibus ratio non consentit et quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto : *Non concupisces.* »

51. « Concupiscentia, sive lex membrorum, et prava ejus desideria quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. »

75. « Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitiiati, prohibiti præcepto : *Non concupisces.* Unde homo eos sentiens, et non consentiens, transgreditur præceptum : *Non concupisces*, quamvis transgressio in peccatum non deputetur. »

76. « Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* »]

Sequitur ex præcedenti conclusione. Si enim nullum sit peccatum sine aliquo consensu voluntatis, palam sequitur, motus qui omnem rationem anteverunt, aut quos patimur reluctante voluntate, non esse peccata, cum sint sine ullo voluntatis consensu.

Item. Nullum est peccatum, etiam veniale, quod non sit voluntarium. Atqui motus primo primi, omnem rationis advertentiam prævenientes, et ii quos inviti patimur, nullo modo sunt voluntarii. Ergo.

Item. Nemo ad impossibile tenetur. Atqui impossibile est homini impedire ne exsurgant motus concupiscentiæ, sive ex inopinata objecti præsentis vel absentis apprehensione, sive ex naturali corporis dispositione, sive ex dæmone eos procurante: cum hæc omnes causæ non sint in potestate hominis.

Quantum ad ea quæ obijciuntur præsertim ex SS. Aug. et Thoma, respondendum est, eos sumere peccatum seu culpam improprie, sive pro eo quod est ex peccato et ad peccatum inclinat, sive pro quacumque inordinatione naturæ, etsi non imputabili; vel loqui de motibus concupiscentiæ secundo primis, qui non procedunt ex perfecta deliberatione. Cæterum SS. Doctores sentire catholice nobiscum constat ex eorum testimoniis citatis in prima conclusione. Item, quoad Aug., ex lib. V cont. Julian., c. 3; lib. IV cont. eumd., c. 15; lib. I de Civit., c. 25, et lib. II de Peccatorum meritis et remis., c. 4. Quantum ad S. Thomam, 2^a 2^æ, q. 154, a. 5, o, et q. 7 de Malo, a. 6, ad 6.

DISSERTATIO V

DE CAUSIS PECCATORUM

D. Thomas, a q. 75 ad 81.

ARTICULUS I

*An et quæ ignorantia sit causa peccati,
eaque ipsa sit peccatum?*

Suppono, ex tract. de Actib. hum., dissert. I, divisionem ignorantie in antecedentem, concomitantem et consequentem. Relege.

Dico 1°: Ignorantia potest esse causa peccati¹, non per se, quia cum sit privatio et non ens, non potest per se influere in actum; sed per accidens, tamquam removens prohibens, quatenus removet scientiam, quæ si adesset, peccatum non fieret.

Dico 2°: Ignorantia concomitans non est causa peccati², quia non removet scientiam, quæ si adesset, impediret peccatum, sed ea præsentem æque fieret. Ignorantia antecedens et consequens sunt causa peccati, quia tollunt scientiam, quæ si adesset, prohiberet peccatum: cum hac tamen differentia, quod antecedens sit tantum causa actus peccati, seu peccati, non formaliter, sed materialiter sumpti, quia actus ex illo sequens, quoad circumstantiam peccati, est involuntarius, cum ista circumstantia sit invincibiliter ignorata; consequens autem sit causa peccati formaliter, quia actus sequens ex illa, etiam quoad rationem peccati formalis, est voluntarius, cum hæc ratio sit voluntarie et vincibiliter ignorata. De ignorantia antecedente seu invincibili juris divini et naturalis, an detur et an excuset a peccato, fusius dicemus in sequentibus.

Dico 3°: Ignorantia invincibilis non est peccatum; vincibilis eorum quæ quis scire tenetur, est formaliter in se peccatum, non tamen ratione sui, sed ratione negligentie addiscendi³. Omnes autem scire tenentur communiter: 1° ea quæ sunt fidei, 2° universalis juris præcepta, 3° singuli, quæ ad suum statum et officium pertinent.

Ratio primæ partis: quia ignorantia invincibilis, cum non sit in potestate nostra eam vincere, dicitur enim invincibilis quia moraliter superari non potest, non est voluntaria. Patebit magis ex dicendis infra.

Ratio secundæ partis est: quia omissio voluntaria actus debiti est formaliter in se peccatum. Atqui ignorantia vincibilis eorum quæ quis scire tenetur, est omissio voluntaria, saltem indirecte, in negligentia addiscendi, actus debiti, nimirum debitæ cognitionis. Ergo.

1. Hic q. 76, a. 1, o. — 2. Ibid. — 3. Ibid., a. 2, o.